

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Οδύσσεια» κ, λ (περίληψη)- λ 99-249

Τίτλος:

«Ο Οδυσσέας στον Άδη- είδωλα καμόντων»

Συγγραφή: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΡΑΘΟΔΩΡΟΥ

Εφαρμογή: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΡΑΘΟΔΩΡΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο Οδυσσέας στον Άδη- είδωλα καμώντων

Εφαρμογή σεναρίου

Βασιλική Καραθόδωρου

Δημιουργός

Βασιλική Καραθόδωρου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 23/03/2015 μέχρι 03/04/2015

Σχολική Μονάδα

2^ο Γυμνάσιο Κολλεγίου «Ανατόλια»

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ομήρου, «Οδύσσεια» κ, λ (περίληψη)- λ 99 - 249.

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

8 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, διαδραστικός πίνακας.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο / ιστοσελίδα τάξης, διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ο διδάσκων πρέπει να έχει εξοικείωση με το περιβάλλον των Windows (Word, PowerPoint), με τα ηλεκτρονικά λεξικά, με ανοιχτά διερευνητικά ψηφιακά περιβάλλοντα, όπως η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και γενικότερα με την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Πριν από την εφαρμογή της πρότασης διδασκαλίας χρειάζεται να έχει δημιουργήσει μία «ιστοσελίδα του μαθήματος» στην πλατφόρμα Moodle του σχολείου, ώστε εκεί οι μαθητές να ανεβάζουν το υλικό που δημιουργούν, αλλά και να βρίσκουν τα Φύλλα Εργασίας τους και άλλες πληροφορίες που ο διδάσκων κρίνει ότι χρειάζεται να έχουν. Από εκεί μπορούν να παρεμβαίνουν οι μαθητές και να προσθέτουν ή να κάνουν παρατηρήσεις στις εργασίες των συμμαθητών τους. Φυσικά, η εξοικείωση του διδάσκοντος με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και τον τρόπο διεξαγωγής μιας ερευνητικής εργασίας με μαθητές κρίνεται απαραίτητη. Ο διδάσκων θα προσεγγίσει αρχικά τα βασικά σημεία ολόκληρης της ραψωδίας λ, ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τις ποικίλες συνιστώσες του κειμένου. Επειδή το σενάριο προϋποθέτει ενιαία αντιμετώπιση της ραψωδίας, ο ίδιος οφείλει να απεμπλακεί από παραδοσιακές αντιλήψεις (κατάτμηση της ύλης σε ενότητες) και να δει το θέμα πιο ολιστικά.

Οι μαθητές καλό θα ήταν να έχουν προηγούμενη εμπειρία σε ομαδικές εργασίες και τη δημιουργία πολυτροπικού κειμένου. Η χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες πλοήγηση στο διαδίκτυο και η διαχείριση σελίδων αναζήτησης, καθώς και η δημιουργία εγγράφων Word και παρουσιάσεων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή κρίνεται άκρως σημαντική για την ομαλή εφαρμογή της διδακτικής πρότασης. Καθώς οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες, πρέπει να εξασφαλιστεί από τον διδάσκοντα ότι ένας

τουλάχιστον μαθητής σε κάθε ομάδα είναι εξοικειωμένος με τα παραπάνω. Επειδή οι προβλεπόμενες δραστηριότητες είναι ομαδικές, προτείνεται ο εκ των προτέρων χωρισμός τους (σε ομάδες) και η ανάθεση ρόλων (π.χ. γραμματέας, χειριστής Η/Υ, δημιουργός παρουσίασης κ.λπ.) (με βάση τις επιθυμίες τους ή όπως κρίνει ο διδάσκων καλύτερα για το τμήμα του), ώστε να καλύπτονται όλες οι ανάγκες και να μη σπαταλάται χρόνος.

Αν οι μαθητές δεν είναι μνημόνοι σε συνεργατικές διαδικασίες, ο διδάσκων φροντίζει να υπενθυμίσει τη σημασία της συνοχής και της ισοτιμίας μέσα στην κάθε ομάδα, που προϋποθέτει διαχωρισμό – με δημοκρατικές διαδικασίες – του τομέα ευθύνης κάθε μέλους της ομάδας, υπευθυνότητα στη διεκπεραίωση του συγκεκριμένου έργου που κάθε μέλος αναλαμβάνει, αλλά και αλληλεπίδραση και συλλογική ανάληψη της ευθύνης για το τελικό αποτέλεσμα. Φροντίζει ακόμη να τονίσει τη λειτουργική σημασία της ανατροφοδότησης-συνδρομής, όπως και της καλοπροαίρετης και τεκμηριωμένης κριτικής στο έργο των άλλων ομάδων για τη βελτίωση και την ολοκλήρωση των εργασιών.

Το σχολείο πρέπει να διαθέτει εργαστήριο πληροφορικής ή φορητούς Η/Υ (ένας για κάθε ομάδα) με σύνδεση στο διαδίκτυο και δυνατότητα δημιουργίας εγγράφων και γενικότερα παρουσιάσεων. Στην τελική φάση του σεναρίου θα ήταν χρήσιμη η ύπαρξη SmartBoard για την παρουσίαση των εργασιών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Βασιλική Καραθόδωρου: «Ο Οδυσσέας στον Άδη - είδωλα καμώντων», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Α΄ Γυμνασίου.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες διδάσκονται σημαντικές όψεις του ομηρικού κειμένου, εμβαθύνουν και προβληματίζονται για αξίες και αντιλήψεις του ομηρικού κόσμου - όπως αυτές προβάλλονται στη ραψωδία λ - που επιβιώνουν μέχρι τις μέρες μας. Στη συνέχεια, μελετώντας τα λεγόμενα των υπό εξέταση ομηρικών ηρώων εμπλέκονται σε δραστηριότητες σύγκρισης διαφορετικών συμπεριφορών διαφορετικών εποχών. Παράλληλα, αποκτούν μια πρώτη επαφή για τη διακειμενική σχέση του ομηρικού έπους με άλλα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας τους, αλλά και τη διαχρονική απήχηση των ομηρικών επών στις διάφορες τέχνες.

Σε ομάδες μελετούν τα κείμενα συγκριτικά, διεξάγουν την προσωπική τους έρευνα σε ηλεκτρονικές πηγές, μαθαίνουν σταδιακά να εντοπίζουν την πληροφορία, να εφαρμόζουν τη γνώση αυτή στο κείμενό τους, αλλά και να παράγουν δικό τους ψηφιακό «υλικό» με τρόπο που καλλιεργεί τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Η ενασχόλησή τους με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες αποτυπώνεται σε ένα τελικό πολυτροπικό προϊόν, τη μορφή του οποίου θα επιλέξουν οι ίδιοι. Οι ΤΠΕ τους παρέχουν τις ψηφιακές εκείνες πηγές τις οποίες οι μαθητές προσεγγίζουν κριτικά, για να αντλήσουν κατάλληλο υλικό για τις αποστολές τους. Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεών τους οι μαθητές συνθέτουν νέες ομάδες και συμμετέχουν σε ένα παιχνίδι γνώσεων σχετικών με τα θέματα των εργασιών τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το παρόν σενάριο αποσκοπεί στην ανάδειξη γενικών παραμέτρων του αρχαίου κόσμου και ειδικότερα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και τέχνης. Επικεντρώνεται τόσο στην ανάδειξη του αρχαίου κόσμου και των αξιών του όσο και στον διάλογο των ομηρικών επών και στη γενικότερη απήχυσή τους. Οι δραστηριότητες των μαθητών κινούνται στο πλαίσιο της *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης*. Στόχος στο σενάριο αυτό είναι οι μαθητές να εντοπίσουν τις πληροφορίες

που χρειάζονται και να παραγάγουν το δικό τους υλικό με τη βοήθεια των ΤΠΕ καλλιεργώντας την αυτενέργεια, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Ο διδάσκων σε όλη τη διαδικασία παραμένει συνεργάτης του μαθητή του και αποποιείται τη λογική της αυθεντίας (Vygotsky). Η παιδαγωγική θεωρία στην οποία στηρίζεται η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας είναι αυτή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης του Bruner, σε συνδυασμό με τη θεωρία του Vygotsky περί μάθησης μέσω οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές. Στο έργο τους βοηθούνται από τη διακριτική υποστήριξη του διδάσκοντος, ο ρόλος του οποίου είναι συνεργατικός και καθοδηγητικός (Vygotsky), αλλά και από τα Φύλλα Εργασίας, ώστε να κατανοήσουν τις εργασίες με τις οποίες θα ασχοληθούν. Εφαρμόζονται οι παιδαγωγικές αρχές της βιωματικότητας, της συνεργατικής μάθησης και της αυτενέργειας. Διαμορφώνουν την ταυτότητά τους αναπτύσσοντας την κρίση τους και την ενεργό συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία, παράγοντας λόγο προφορικό και γραπτό, προσεγγίζοντας και δημιουργώντας πολυτροπικά κείμενα (Core & Kalantzis, 2000/ Kress & van Leeuwen, 2001).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να κατανοήσουν προκαταρκτικά και ως πρόγευση της διδασκαλίας του παλαιότερου έπους στη Β΄ Γυμνασίου τον διαφορετικό αξιακό κώδικα της «Οδύσσειας» σε σχέση με την «Ιλιάδα».
- Να καταλήξουν σε συμπεράσματα για το ιδανικό του άνδρα της ηρωικής εποχής.
- Να καταλήξουν σε συμπεράσματα για το ιδανικό της ζωής όπως διαμορφώνεται κατά τη μεταπολεμική εποχή.
- Να κατανοήσουν πώς αξίες του παρελθόντος διαφοροποιούνται στη σύγχρονη πραγματικότητα και τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό.

- Να διερευνήσουν τις ομηρικές αντιλήψεις για τον Άδη (τοπογραφία) και τους νεκρούς, όπως αυτές παρουσιάζονται στους στίχους της Νέκυιας αλλά και της μικρής Νέκυιας (ραψωδία ω).
- Να αναδείξουν τη σημασία της απόδοσης νεκρικών τιμών κατά την αρχαιότητα.
- Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι ο νόστος του Οδυσσέα αποτελεί προσωπική κατάκτηση, ότι δεν χαρίζεται, αλλά κερδίζεται.
- Να αντιληφθούν την αξία της ζωής, όπως αυτή προβάλλεται από τον κατεξοχήν πολεμικό ήρωα της «Ιλιάδας», τον Αχιλλέα και να επιχειρήσουν σύγκριση των αντιλήψεων αυτών με αντίστοιχες των δημοτικών τραγουδιών.
- Να συνειδητοποιήσουν την επίδραση του ομηρικού έπους σε άλλους συγγραφείς, αλλά και τον διάλογο των έργων μεταξύ τους.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να δημιουργήσουν πολυτροπικά και μονοτροπικά κείμενα (βίντεο, παρουσιάσεις, έγγραφα Word, αρχεία Notebook, χάρτες κ.λπ.).
- Να εξασκηθούν στη συγγραφή ολοκληρωμένης δομικά παραγράφου.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικού λεξικού.
- Να αντιληφθούν τη λειτουργία των αφηγηματικών τεχνικών (κυρίως ως προς τον χρόνο).
- Να κατανοήσουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της «Οδύσσειας».
- Να αποκτήσουν ενσυναίσθηση για τα προβλήματα και τις περιπέτειες τόσο του Οδυσσέα όσο και των άλλων ιλιαδικών ηρώων.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να μάθουν να προσεγγίζουν ένα κείμενο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μέσα από τα κειμενικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα.

- Να αποκτήσουν δεξιότητες κριτικής επεξεργασίας των ψηφιακών πηγών με σκοπό να δημιουργήσουν το δικό τους έργο καταθέτοντας τη δική τους άποψη και την ταυτότητά τους.
- Να αξιοποιήσουν στοιχεία από περισσότερες από μία ιστοσελίδες.
- Να δημιουργήσουν το δικό τους προϊόν (ψηφιακό και μη).
- Να ασκηθούν στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικού λεξικού.
- Να εφαρμόζουν οδηγίες.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες.
- Να εκφραστούν γραπτά με δημιουργικό τρόπο.
- Να συνδέσουν τα πρόσωπα που συναντούν στο κείμενο με απεικονίσεις τους στην τέχνη.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες συνεργασίας, λειτουργώντας στο πλαίσιο μιας ομάδας και συνεισφέροντας σε ένα κοινό αποτέλεσμα.
- Να ασκηθούν στην παρουσίαση μιας ομαδικής εργασίας τους ενώπιον των συμμαθητών τους.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές / μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να αυτενεργούν μέσα στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, καθώς αποτελούν ενεργά μέλη ομάδων που επιτελούν συγκεκριμένες εργασίες.
- Να συνεργάζονται αρμονικά και να αναλαμβάνουν ρόλους στην ομάδα τους.
- Να επιδεικνύουν υπευθυνότητα, να ακολουθούν οδηγίες αλλά και να αυτενεργούν στα σημεία όπου χρειάζεται.
- Να σέβονται τους συμμαθητές τους και να διεξάγουν γόνιμο διάλογο.
- Να εξασκήσουν τις επικοινωνιακές δεξιότητες του προφορικού λόγου.

- Να ασκηθούν στην κριτική προσέγγιση και αξιοποίηση ψηφιακών πηγών και περιβαλλόντων.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες παρουσίασης και υποστήριξης των εργασιών τους.
- Να εξασκήσουν τις επικοινωνιακές δεξιότητες του προφορικού λόγου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το παρόν σενάριο διεξήχθη στη μέση της σχολικής χρονιάς. Συνεπώς, οι μαθητές είχαν εξοικειωθεί ως ικανοποιητικό βαθμό με τις τεχνικές και τον κόσμο του έπους κι είχαν γνωρίσει βασικές πτυχές των ηρώων. Παρόλα αυτά το χαρακτηριστικό γνώρισμα της συγκεκριμένης ραψωδίας είναι η εμφάνιση μυθικών προσώπων-πρωταγωνιστών του ιλιαδικού έπους, εμβληματικών μορφών για την ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Ως εκ τούτου, ένας από τους στόχους του σεναρίου ήταν η γνωριμία των μαθητών αφ' ενός με την προκλητικότερη ίσως περιπέτεια του Οδυσσέα, την κάθοδο του στον Άδη και η ενασχόληση και προσέγγιση αφ' ετέρου των μυθικών μορφών που παρελαύνουν μπροστά στο χυμένο αίμα της θυσίας, εξετάζοντας τη συνεχή παρουσία τους (ομοιότητες και διαφορές) σε άλλα έργα (λογοτεχνικά-εικαστικά). Η διερεύνηση των θεμάτων αυτών, τα οποία ήταν σίγουρα απαιτητικά, έγινε από τους ίδιους τους μαθητές με τον συντονισμό και τις κατευθυντήριες οδηγίες της διδάσκουσας. Οι ομάδες εμπλούτισαν γνώσεις και καλλιέργησαν δεξιότητες με τη βοήθεια των ΤΠΕ σε μια προσπάθεια να έρθουν σε επαφή με τον ομηρικό κόσμο. Το ζητούμενο, άλλωστε, της διδασκαλίας όλη τη σχολική χρονιά ήταν να διατηρηθεί και - γιατί όχι;- ακόμη και να επαυξηθεί η περιέργεια και ο ενθουσιασμός τους για τον κόσμο του έπους. Η *ομαδοσυνεργατική* μέθοδος καλλιέργησε στους μαθητές το ομαδικό αίσθημα, γεγονός που συνέβαλε θετικά στη λειτουργία της τάξης γενικότερα. Οι μαθητές ανέλαβαν ρόλους που τους ταίριαζαν καλύτερα και

ενθαρρύνθηκαν να συνεισφέρουν ο καθένας στο μέτρο των δυνατοτήτων του στην όλη διαδικασία.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση αποτελεί μια προέκταση των ζητημάτων που θίγονται στην [16η Ενότητα](#) του σχολικού εγχειριδίου. Κινείται, επίσης, στο πλαίσιο των διδακτικών στόχων που υπάρχουν στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 90 κεξξ.) και αφορούν τη θέση στο έπος και ζητήματα περιεχομένου της ραψωδίας λ.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται προς την κατεύθυνση της συνεργατικής μάθησης. Εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία για τον εντοπισμό της γνώσης σε ψηφιακούς πόρους, την αξιολόγηση, την κριτική επιλογή του υλικού που χρειάζεται, και τη δημιουργία του τελικού εξαγόμενου, καθώς οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν το δικό τους ψηφιακό υλικό, ένα πολυτροπικό κείμενο. Έτσι γίνονται από «χρήστες» «παραγωγοί» της γνώσης, σύμφωνα και με τις επιδιώξεις της *Διδακτικής των Μέσων* (βλ. Κρον & Sofos 2007). Επιπλέον, όλοι οι μαθητές καλούνται να συνεισφέρουν στις εκάστοτε δραστηριότητες και συνεργάζονται μεταξύ τους. Τέλος, η ποικιλία στη χρήση των ΤΠΕ αποσκοπεί αφενός στην τόνωση του ενδιαφέροντος και του κινήτρου από την πλευρά των μαθητών, και αφετέρου στην καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού και της δημιουργικότητάς τους.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνικά (ΜΤΦΡ.) Ομηρικά έπη «Οδύσσεια» Α' Γυμνασίου;

[Ενότητα 16η](#) και [Ενότητα 17η](#)

[Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#)

Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α' Β' Γ' Γυμνασίου:

[Ηρωικό έπος: Όμηρος](#)

[Δραματική Ποίηση](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Βουτυράς Μ. & Α. Γουλιάκη-Βουτυρά. 2011. [«Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της»](#). *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

Κακριδής, Φ. Ι. 2005. [«Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία»](#). *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Κυρτάτας Δ. Ι. και Σπ. Ι. Ράγκος. 2010. [«Η ελληνική αρχαιότητα: πόλεμος - πολιτική - πολιτισμός»](#). *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ & Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

Μαρωνίτης Δ. Ν. και Λ. Πόλκας. 2007. [«Αρχαϊκή Επική Ποίηση: Από την Ιλιάδα στην Οδύσσεια»](#) *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη). [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Neil, Ph. 1997. [Παγκόσμια εικονογραφημένη μυθολογία - Μύθοι απ' όλον τον κόσμο](#). Απόδοση στα ελληνικά: Μαριάννα Τζιαντζή. Αθήνα:Ερευνητές.

[Ομηρικά Έπη 1: Ομήρου «Οδύσσεια»](#) Α΄ Γυμνασίου. Μετάφραση Δ. Ν Μαρωνίτης. Αθήνα: ΟΕΔΒ. [πηγή: Ιστοχώρος της Γεωργία Κωνσταντίνου].

Σεφέρης, Γ. [«Ο Ηδονικός Ελπήνωρ»](#) *Κίχλη*. [πηγή: Ιστοχώρος “nektarios.gr”].

Σινόπουλος, Τ. [«Ελπήνωρ»](#) [πηγή: Ίδρυμα Τάκης Σινόπουλος-Σπουδαστήριο Νεοελληνικής Ποίησης].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Λογισμικά

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: [Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου](#) [εφαρμογή υποστηρικτικού υλικού – Ψηφιακό Σχολείο].

Φωτογραφίες/ Εικόνες

[Εικόνες εμπνευσμένες από την Οδύσσεια](#)

[Κλασική Αγγειογραφία, Κλασική](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

Γιώργος Σεφέρης, [Κίχλη, Ο Ηδονικός Ελπήνωρ](#)-Το Ραδιόφωνο. [Ο Γ. Σεφέρης διαβάζει τον Ηδονικό Ελπήνωρα](#) [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

[Art Project \[Google Cultural Institute\]](#).

Βαγενάς, Ν. [«Ο Ελπήνωρ μεταμοντέρνος»](#) [πηγή: εφημερίδα «Το Βήμα» 11/05/1997].

[Google Images](#)

[Εθνική Μουσική Συλλογή - Δημοτικά Τραγούδια](#). Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας. [πηγή: “musicale”, μέρος του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου “artopos”].

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

[Harvard Art Museums](#)

[Ηλεκτρονικά Λεξικά](#) [Πύλη για την Ελληνική γλώσσα].

[Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#) [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Μαρωνίτης, Δ. Ν. [«Είδωλα καμώντων Για τη Νέκεια του Χρόνη Μπότσογλου»](#). Αθήνα 2002 [πηγή: Έπεα και Γράμματα αρχαιογνωσίας και νεογνωσίας - Ιστοχώρος του Λ. Πόλκα].

Μήττα Δ. [Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας](#) [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

[Ομήρου «Ιλιάδα»](#)-(ed. D. B. Monro and T. W. Allen. Oxford, 1920) Μετάφραση: Ν.

Καζαντζάκη - Ι. Θ. Κακριδῆ [πηγή: Ιστοχώρος “nektarios.gr”].

[Πρόσωπα και θέματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

[WikiArt](#) [Visual Art Encyclopedia].

[Στίχοι - Ποιήματα - Μεταφράσεις](#) [Ιστοχώρος αναζήτησης στίχων].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση (2 διδακτικές ώρες)

Η Α΄ Φάση του σεναρίου αφιερώθηκε στην ανάγνωση - χωρίς διακοπές ή σχολιασμό - της ραψωδίας λ στο σύνολό της προκειμένου οι μαθητές να αποκτήσουν μία συνολική εικόνα του επεισοδίου. Προηγήθηκαν ερωτήσεις σχετικά με την ταυτότητα του αφηγητή, το παρόν του Οδυσσέα και τη θέση της περιπέτειάς αυτής στο ταξίδι του νόστου του. Παρά την έλλειψη χρόνου είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η συνδυαστική ακρόαση ανάγνωσης αποσπάσματος από τον Δ.Ν.Μαρωνίτη ([Ο Δ. Ν. Μαρωνίτης διαβάζει ένα απόσπασμα από τη Νέκυια](#)). Στη συνέχεια, ακολούθησε μια σύντομη προσέγγιση του περιεχομένου. Ο τίτλος της ραψωδίας («Νέκυια») και του σεναρίου («Ο Οδυσσέας στον Άδη- είδωλα καμόντων») σίγουρα γέννησε ερωτήματα στην τάξη, για αυτό και δόθηκε χρόνος στην προσέγγιση των όρων «νέκυς» και «είδωλα καμόντων». Στη συζήτηση σειρά είχαν τα εξής θέματα: Με ποιο τρόπο αναπαριστάνοντα οι ψυχές των αποθανόντων στη *Νέκυια*; Ποια χαρακτηριστικά από την προηγούμενη ζωή τους διατηρούνται ανέπαφα και τι ουσιαστικό στερούνται; Το αίμα ανοίγει τον δίαυλο της επικοινωνίας μεταξύ των νεκρών και του ζωντανού Οδυσσέα. Γιατί πιστεύετε ότι ο ποιητής επιλέγει συγκεκριμένα το υγρό αυτό; Τα θέματα αυτά θα τους βοηθήσουν να σχηματίσουν μια πρώτη εικόνα για την προκλητικότερη ίσως περιπέτεια του Οδυσσέα, την κάθοδό του στον Άδη.

Μετά την πρώτη προσέγγιση της ραψωδίας οι μαθητές χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες με δική τους επιλογή. Στις ομάδες τους αποδόθηκαν συγκεκριμένοι ρόλοι, π.χ.

χειριστής Η/Υ, γραμματέας, υπεύθυνος σημειώσεων κ.λπ. Σε κάθε ομάδα έπρεπε να υπάρχει τουλάχιστον ένας μαθητής εξοικειωμένος με τη χρήση του Η/Υ και την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Αμέσως τα μέλη των ομάδων άνοιξαν τα Φύλλα Εργασίας που βρήκαν στην ιστοσελίδα του μαθήματος. Η διδάσκουσα είχε φροντίσει έγκαιρα να ανεβάσει τα Φύλλα Εργασίας στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα.

Β' Φάση (2-3 διδακτικές ώρες)

Στη φάση αυτή οι μαθητές παρέμειναν στις ομάδες τους, ωστόσο επεξεργάστηκαν διαφορετικά Φύλλα Εργασίας.

Οι μαθητές της 1^{ης} ομάδας λοιπόν, κλήθηκαν να διαβάσουν και πάλι το ομηρικό κείμενο. Αποστολή τους ήταν να διερευνήσουν και να συλλέξουν πληροφορίες για τις αντιλήψεις των ανθρώπων σχετικά με τον Ωκεανό και τον Άδη ([Η τοπογραφία του Άδη](#)), όπως αυτές αποτυπώνονται τόσο στην αρχαία ελληνική μυθολογία και τέχνη όσο και τη σύγχρονη λογοτεχνία.

Αποστολή της 2^{ης} ομάδας ήταν να μελετήσει τους στίχους 35-110 της ραψωδίας Ψ της «Ιλιάδας» και να περιγράψει πως ο ποιητής αφομοίωσε και μεταμόρφωσε δημιουργικά στο πλαίσιο της ραψωδίας λ την ιλιαδική αυτή σκηνή. Στη συνέχεια, οι μαθητές της ομάδας εστίασαν στη μορφή του [Ελπήνορα](#) και στον λόγο για τον οποίο προσεγγίζει τον Οδυσσέα. Τέλος, αναζήτησαν την παρουσία του Ελπήνορα σε άλλα έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας και κατέγραψαν τα δικά τους συμπεράσματα για την επίδραση του ομηρικού έπους σε άλλους συγγραφείς, αλλά και τον διάλογο - σχέση των δύο επών μεταξύ τους.

Αποστολή της 3^{ης} ομάδας ήταν να εστιάσει στο περιεχόμενο και στη λειτουργία του λόγου του [Τειρεσία](#), να διερευνήσει την παρουσία του σε άλλα έργα της λογοτεχνίας καθώς και τη θέση της μαντικής στην αρχαία ελληνική κοινωνία.

Αποστολή της 4^{ης} ομάδας ήταν αρχικά η καταγραφή και στη συνέχεια - μετά από διερεύνηση των κοινών στοιχείων - η κατηγοριοποίηση των προσώπων τα οποία συνάντησε ή με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσέας κατά τη σύντομη παραμονή του

στο βασίλειο του Κάτω Κόσμου. Στη συνέχεια, αποστολή της ομάδας ήταν η αναζήτηση άλλων [μυθικών ηρώων](#) οι οποίοι επιχειρήσαν να κατέβουν - αν και ζώντας - στον κόσμο των νεκρών και ο εμπλουτισμός της έρευνας με σκηνές από την τέχνη στην οποία αναπαριστώνται τα προηγούμενα πρόσωπα.

Αποστολή της 5^{ης} ομάδας ήταν να μελετήσει το περιεχόμενο του λόγου του Αχιλλέα, στο πρόσωπο του οποίου ενσαρκώνεται η έννοια του [κλέους](#). Σκοπός, επίσης, ήταν οι μαθητές να δώσουν έμφαση στην έννοια αυτή, να διερευνήσουν τη σημασία της και να εντοπίσουν χαρακτηριστικά παραδείγματα ηρώων, τα οποία υπηρέτησαν μέχρι τέλους το ιδανικό αυτό. Στο τέλος της έρευνας διατύπωσαν τα συμπεράσματά τους σχετικά με τις αξίες και τις αντιλήψεις της εποχής για τον ένδοξο θάνατο, έτσι όπως εκφράστηκε από τους ήρωες της «Ιλιάδας» και της «Οδύσσειας».

Απαραίτητο ήταν πριν από την έρευνα όλοι οι μαθητές να διαβάσουν ξανά και με προσοχή το ομηρικό κείμενο.

Γ' Φάση (2 διδακτικές ώρες)

Κατά την τρίτη φάση της παρούσας διδακτικής πρότασης ανακοινώθηκαν στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα των ερευνών κάθε ομάδας. Στο σημείο αυτό έγινε και η πρώτη αξιολόγηση του έργου των ομάδων με κριτήρια τόσο το παραχθέν έργο (πρωτοτυπία, σχέση με τα ζητούμενα, χρήσης πληθώρας πηγών, συμβολή στον τελικό στόχο), όσο και τη συμμετοχή των μελών της ομάδας σε αυτό, αλλά και την παρουσίαση της έρευνας της κάθε ομάδας. Υπήρξε καθεστώς αυτοαξιολόγησης των μελών κάθε ομάδας, αξιολόγησης των ομάδων μεταξύ τους, αλλά και αξιολόγηση από τη διδάσκουσα.

Δ' Φάση (2 διδακτικές ώρες)

Η τελική φάση του σεναρίου είχε τον χαρακτήρα της ανακεφαλαίωσης. Λαμβάνοντας υπόψη τις επιμέρους ενότητες της *Νέκνιας* (με βάση την περίληψη της ραψωδίας) οι μαθητές με τη βοήθεια της διδάσκουσας αποτύπωσαν σχεδιαγραμματικά τη σύμμετρη δομή της, σύμφωνα με τις αρχές της τριαδικότητας και της αναλογίας (οι

μαθητές είχαν σε προηγούμενο σημείο κατανοήσει τις έννοιες: συμμετρία, τριαδικότητα, αναλογία). Στη συνέχεια, προχώρησαν στην ανάγνωση της μικρής *Νέκυιας* (ω 1-202) εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές, προκειμένου να σχηματίσουν μία ολοκληρωμένη εικόνα για τις αντιλήψεις του ομηρικού ανθρώπου για τον Άδη, τους νεκρούς και το ιδανικό μιας ευτυχημένης ζωής. Στόχος ήταν να προβληθεί συν τοις άλλοις η ξεχωριστή θέση που κατέχει – βρίσκεται στο μέσον περίπου της «Οδύσσειας», ενώ με τις προφητείες του Τειρεσία εγκαινιάζει το δεύτερο μέρος του έπους, την εκδίκηση. Με τις αναφορές, εξάλλου, στους τρωικούς ήρωες συνδέει την «Οδύσεια» με την «Ιλιάδα», ενώ με τις ιστορίες των μυθικών προσώπων απλώνεται ευρύτατα στον χώρο του μύθου.

Μετά την ανακεφαλαίωση αυτή σχηματίστηκαν νέες ομάδες, η καθεμία από τις οποίες έφερε ένα σχετικό με τη ραψωδία λ όνομα. Οι ομάδες αυτές διαγωνίστηκαν σε ένα παιχνίδι γνώσεων, τις ερωτήσεις του οποίου είχαν καταθέσει προηγουμένως σε μία κοινή τράπεζα, προκειμένου να δοθεί σε αυτές ηλεκτρονική μορφή. Κάθε ομάδα κλήθηκε να καταθέσει 6-8 ερωτήσεις σχετικές με το θέμα της έρευνάς της. Υπεύθυνη για την τήρηση των κανόνων ήταν η διδάσκουσα. Η ομάδα με τις περισσότερες σωστές απαντήσεις ανακηρύχθηκε νικήτρια.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(2-3 διδακτικές ώρες)

Ομάδα 1η

Φύλλο Εργασίας: «Η τοπογραφία του Άδη»

Ο Οδυσσέας ακολουθώντας τις οδηγίες της Κίρκης έφτασε στον Ωκεανό και από εκεί πέρασε στον Άδη. **Αποστολή** της ομάδας σας είναι να διερευνήσει και να συλλέξει πληροφορίες για τις αντιλήψεις των ανθρώπων σχετικά με τον Ωκεανό και τον Άδη, όπως αυτές αποτυπώνονται τόσο στην αρχαία ελληνική μυθολογία και τέχνη όσο και τη σύγχρονη λογοτεχνία.

- Τα παρακάτω ερωτήματα- οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:
  - Πώς αντιλαμβάνονταν οι άνθρωποι κατά την ομηρική εποχή τη Γη, τον Ωκεανό και τον Άδη;
  - Πώς αποτύπωσαν τις αντιλήψεις αυτές στις διάφορες τέχνες; Να επιλέξετε χαρακτηριστικά παραδείγματα.
- Επισκεπτόμενοι τον ιστότοπο του προγράμματος «Αριάδνη» [Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας](#) να βρείτε άλλα παραδείγματα προσωποποίησης φυσικών στοιχείων (όπως ποτάμια, λίμνες, κ.τ.λ.) της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας. Να αφηγηθείτε συνοπτικά έναν μύθο από αυτούς που βρήκατε που σας τράβηξε την προσοχή και να εξηγήσετε το γιατί σας άρεσε.
- Στη νεοελληνική λογοτεχνία ο Άδης χρησίμευσε ως λογοτεχνικό μοτίβο. Μπορείτε να εντοπίσετε κείμενα ή ποιήματα τα οποία κάνουν χρήση αυτού του μοτίβου; Ποια στοιχεία αντλούν από την αρχαία ελληνική αντίληψη για τον Άδη;

- Ποιες ομοιότητες παρουσιάζει η εικόνα του ομηρικού Άδη με την εικόνα του Κάτω Κόσμου, όπως αυτή προβάλλεται στα δημοτικά τραγούδια του Κάτω Κόσμου;

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- Το σχολικό βιβλίο σας: [Ενότητα 16η](#) και [Ενότητα 17η](#), τους στίχους της ραψωδίας λ και σελ. 106.
  - [Ομηρικά Έπη 1: Ομήρου «Οδύσσεια»](#) Α΄ Γυμνασίου. Μετάφραση Δ. Ν Μαρωνίτης. Αθήνα: ΟΕΔΒ., Παράρτημα - Παράλληλα κείμενα: σελ. 440-441(Ο Κάτω κόσμος στα δημοτικά τραγούδια, Ο νόστος του Οδυσσέα και των συντρόφων του)..
  - Στο εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιολογισσία στη Μέση Εκπαίδευση* «Η ελληνική αρχαιότητα: πόλεμος - πολιτική - πολιτισμός»: [Τρισευτυχισμένοι οι θνητοί που πάνε στον Άδη μνημένοι.](#)
  - [Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας.](#)
  - [Εθνική Μουσική Συλλογή - Δημοτικά Τραγούδια.](#)
  - Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.
- **Συμβουλές:** αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστη, μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα [λεξικά](#) της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας στη διεύθυνση.
- **Το τελικό προϊόν** της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας σε επόμενη διδακτική ώρα στην ολομέλεια της τάξης και θα τα αναρτήσετε στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 2η

Φύλλο Εργασίας: «Οι μεταμορφώσεις του Ελπήνορα»

Λέγεται πως ο ποιητής της «Οδύσσειας» βρήκε στο πρόσωπο του ποιητή της «Ιλιάδας» τον μεγάλο δάσκαλο¹. Πολυάριθμες λέξεις, στίχοι, μοτίβα και σκηνές αποδεικνύουν πως ο ποιητής της «Οδύσσειας» «μιμείται δημιουργικά» την «Ιλιάδα».

Αποστολή της ομάδας σας είναι να μελετήσει τους στίχους 35-110 της ραψωδίας Ψ της «Ιλιάδας» και να περιγράψει πώς ο ποιητής αφομοίωσε και μεταμόρφωσε δημιουργικά στο πλαίσιο της ραψωδίας λ την ιλιαδική αυτή σκηνή. Στη συνέχεια, να εστιάσετε στη μορφή του Ελπήνορα και στον λόγο για τον οποίο προσεγγίζει τον Οδυσσέα. Τέλος, να αναζητήσετε την παρουσία του Ελπήνορα σε άλλα έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας και να καταγράψετε τα δικά σας συμπεράσματα για την επίδραση του ομηρικού έπους σε άλλους συγγραφείς αλλά και τον διάλογο - σχέση των δύο επών μεταξύ τους

Τα παρακάτω ερωτήματα - οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:

- Μελετήστε προσεκτικά το περιεχόμενο των στίχων Ψ 35-110. Αφηγηθείτε περιληπτικά το περιεχόμενο της σκηνής.
- Μελετήστε στη συνέχεια τη ραψωδία λ, προσπαθώντας να διακρίνετε ομοιότητες και διαφορές με την ιλιαδική σκηνή. Οι πρωταγωνιστές παραμένουν οι ίδιοι; Πώς ο ποιητής μετέπλασε το ιλιαδικό πρότυπο στη ραψωδία λ; Καταγράψτε τα συμπεράσματά σας.
- Εστιάστε στη μορφή του ασήμαντου και άτυχου ναύτη της «Οδύσσειας» καθώς και στην προαγωγή του σε «ήρωα». (Στο κείμενό σας ο Ελπήνορας, ζητεί να ταφεί το σώμα του. Τι γνωρίζετε για τα ταφικά έθιμα στην ομηρική εποχή; Τι συμβόλιζε η τελετουργία αυτή και, ως εκ τούτου, γιατί ήταν αναγκαία; Κατά πόσο πιστεύετε ότι διαφέρει αυτή η αρχαία αντίληψη από

¹ Reinhardt, K.. 1960 *Tradition und Geist. Gessamelte Essays zur Dichtung*. Göttingen; σελ. 49.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αυτή που έχουμε εμείς σήμερα σχετικά με τους άταφους νεκρούς; Σε περίοδο πολέμου πώς φαινόταν το ότι η ταφή των νεκρών ήταν εξέχουσας σημασίας;)

- Αναζητήστε ελληνικές και ευρωπαϊκές εμφανίσεις του ήρωα στη λογοτεχνία και τις τέχνες γενικότερα. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε για την απήχηση των ομηρικών επών μέχρι σήμερα, αλλά και για τη σχέση των λογοτεχνικών έργων μεταξύ τους;

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

1. Το [σχολικό βιβλίο](#) σας και [Ομήρου «Οδύσσεια» - ΟΕΔΒ \(προηγούμενη έκδοση\)](#).
2. Ομήρου «Ιλιάδα», [Ψ](#)
3. [Ο Ελπήνωρ μεταμοντέρνος](#)
4. [Ο Ηδονικός Ελπήνωρ](#)
5. [Πρόσωπα και θέματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#)
6. Σεφέρης, Γ. [«Ο Ηδονικός Ελπήνωρ»](#)
7. [Ταφικά έθιμα άλλοτε και σήμερα](#)
8. Σινόπουλος, Τ. [«Ελπήνωρ»](#)
9. Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστες, μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα

ευρήματα των ερευνών σας σε επόμενη διδακτική ώρα στην ολομέλεια της τάξης και θα τα αναρτήσετε στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 3η

Φύλλο Εργασίας: «Ο Τειρεσίας και η μαντική»

Η Καλυψώ (ε 227-228) και η κατάρα του Κύκλωπα (ι 588-595) προϊδέασαν τον Οδυσσέα σχετικά με τον νόστο του. Η Κίρκη και ο Τειρεσίας αποτελούν τώρα για τον Οδυσσέα δύο οδηγούς διαφορετικής τάξης και φύσης.

Αποστολή της ομάδας σας είναι να εστιάσει στο περιεχόμενο και στη λειτουργία του λόγου του Τειρεσία, να διερευνήσει την παρουσία του σε άλλα έργα της λογοτεχνίας καθώς και τη θέση της μαντικής στην αρχαία ελληνική κοινωνία.

Α. Η μορφή και ο ρόλος του Τειρεσία.

Τα παρακάτω ερωτήματα-οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας (αφορούν την παρουσία του Τειρεσία στη ραψωδία λ):

- Ποια άλλη αντίστοιχη του Τειρεσία με παρόμοιες ικανότητες και ρόλο μυθική μορφή συναντήσατε μέχρι τώρα στο έπος;
- Ποιες πληροφορίες έλαβε από τον Τειρεσία ο Οδυσσέας; Τι περιμένατε ότι θα πει και τι τελικά είπε; Ποια νέα στοιχεία του έδωσε ο μάντης;
- Ποιο είναι το βασικό γνώρισμα των χρησμών του και ποιος ο ρόλος τους στην εξέλιξη του μύθου; Ποια η λειτουργία τους στην οικονομία του έπους; Πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η αβεβαιότητα της προφητείας του μάντη για τον νόστο του Οδυσσέα και των συντρόφων του ;
- Στο κείμενο που μελετήσατε ο Τειρεσίας παρέχει στον Οδυσσέα πληροφορίες για τα μελλούμενα και συγκεκριμένα σχετικά με την επιστροφή του στην πατρίδα. Πρόκειται για ένα είδος γνώσης που ξεπερνά κατά πολύ τα όρια της κοινής ανθρώπινης αντίληψης. Γιατί η γνώση που κατέχει ο μάντης είναι ανώτερη από εκείνη των κοινών ανθρώπων;
- Τα όσα προφητεύει ο Τειρεσίας προδιαγράφουν το μέλλον του Οδυσσέα. Υπάρχει κατά τη γνώμη σας η δυνατότητα της ελεύθερης επιλογής μέσα σε αυτό το πλαίσιο του «θέσφατου»; Πώς αντιλαμβάνονταν οι αρχαίοι την

ανθρώπινη μοίρα και ποιον ρόλο πίστευαν ότι έπαιζαν οι θεοί σε αυτή; Ποιες ήταν οι τρεις Μοίρες σύμφωνα με την αρχαιοελληνική παράδοση και με ποιον ρόλο ήταν επιφορτισμένη η καθεμία;

- Σε ποια άλλα έργα της αρχαίας ελληνική λογοτεχνίας εμφανίζεται ο μάντης Τειρεσίας και με ποιον τρόπο επηρεάζει η παρουσία του την εξέλιξη της πλοκής; Ποιες πληροφορίες μπορείτε να συλλέξετε από τα αποσπάσματα που εντοπίσατε σχετικά με τη θέση του στην αρχαία ελληνική κοινωνία;
- Να συλλέξετε στίχους ή παραθέματα από τη σύγχρονη νεοελληνική ή ξένη λογοτεχνία που αναφέρονται συγκεκριμένα στον Τειρεσία ή γενικότερα στους μάντιες. Συγκρίνοντας τα ευρήματά σας με το ομηρικό απόσπασμα από τη ραψωδία λ ποιες ομοιότητες ή διαφορές μπορείτε να εντοπίσετε στον τρόπο που παρουσιάζεται ο Τειρεσίας;

B. Η μαντική στην αρχαιότητα

- Τι γνωρίζετε για την τέχνη της μαντικής στην αρχαιότητα; Ποια τα είδη της; Πέρα από τους περιπλανώμενους μάντιες υπήρχε και ο θεσμός των οργανωμένων μαντείων. Να αναφέρετε τα πιο ξακουστά μαντικά κέντρα της αρχαιότητας και να περιγράψετε με συντομία τη διαδικασία της χρησιμοδότησης.
- Επισκεφτείτε τον διαδικτυακό ιστότοπο των [Ψηφιακών Πόρων για την Ελληνική Γλώσσα](#) και από εκεί τη σελίδα του προγράμματος για την αρχαία ελληνική μυθολογία «Αριάδνη». Στο πεδίο όπου δίνονται πληροφορίες για τους [μάντιες](#) ξεχωρίστε τρεις μυθικές φιγούρες της μαντικής τέχνης που σας κέντρισαν το ενδιαφέρον και να συλλέξετε τις βασικές πληροφορίες που διασώζονται σχετικά με αυτές.
- Διερευνήστε πώς απεικονίζονται οι μάντιες στα αρχαία αγγεία και σε σύγχρονους πίνακες ζωγραφικής (βλ. Google art, Wiki art); Ποιες πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από τον τρόπο με τον οποίο αναπαριστούνταν σχετικά με τη θέση τους στην αρχαία ελληνική κοινωνία;

- Τι συμβόλιζε το χρυσό σκήπτρο που κρατούσαν οι μάντιες; Ποιοι άλλοι το κρατούσαν;

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- Το σχολικό βιβλίο σας: [Ομήρου Οδύσσεια-ΟΕΔΒ](#) και [Ομήρου Οδύσσεια-ΟΕΔΒ \(προηγούμενη έκδοση\)](#) βλ. [παράρτημα παράλληλων κειμένων](#). Μελετήστε τους στίχους της ραψωδίας λ όπως επίσης και τους στίχους της μικρής Νέκυιας (ω 1-202)
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική - Πολιτισμός](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Η Αρχαία Ελληνική Τέχνη και η ακτινοβολία της](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- [Στίχοι - Ποιήματα - Μεταφράσεις](#)
- [Art Project](#)
- [WikiArt](#)
- Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστες, μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#)

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας σε επόμενη διδακτική ώρα στην ολομέλεια της τάξης και θα τα αναρτήσετε στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 4η

Φύλλο Εργασίας: «Η Κάθοδος στον Άδη»

Αποστολή της ομάδας σας είναι αρχικά η καταγραφή και στη συνέχεια - μετά από διερεύνηση των κοινών στοιχείων - η κατηγοριοποίηση των προσώπων τα οποία συνάντησε ή με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσέας κατά τη σύντομη παραμονή του στο βασίλειο του Κάτω Κόσμου. Στη συνέχεια, αποστολή της ομάδας σας είναι η αναζήτηση άλλων μυθικών ηρώων οι οποίοι επιχείρησαν να κατέβουν, αν και ζώντας, στον κόσμο των νεκρών. Εμπλουτίστε την έρευνά σας με σκηνές από την τέχνη στην οποία αναπαριστώνται τα προηγούμενα πρόσωπα.

Τα παρακάτω ερωτήματα- οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:

- Μελετώντας το κείμενο της ραψωδίας λ καταγράψτε τα πρόσωπα με τα οποία συνομίλησε ο Οδυσσέας και αναφερθείτε εν συντομία στη σχέση που είχαν μαζί του.
- Στους στίχους λ 251-368 και λ 637-705 παρελαύνει ένας μακρύς κατάλογος σπουδαίων γυναικών και ανδρών αντίστοιχα. Αναζητήστε εν συντομία πληροφορίες για τα πρόσωπά αυτά. Προσπαθήστε να τα κατηγοριοποιήσετε ανάλογα με το παρελθόν και τις ιδιότητές τους. Ποιο ή ποια από τα πρόσωπα αυτά σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση και γιατί;
- Ποιους άλλους μυθικούς ήρωες γνωρίζετε που ενώ κατέβηκαν στον Άδη επέστρεψαν ή επέστρεφαν στον κόσμο των ζωντανών, όπως ο Οδυσσέας και ο Ηρακλής του κειμένου σας, ανέπαφοι; Να αποδώσετε σε μία παράγραφο τους λόγους για τους οποίους κατέβηκαν στον Άδη, καθώς και τις συνθήκες της επιστροφής τους.
- Στο έπος «Αινειάδα» του Βιργιλίου ο Αινείας επίσης κατεβαίνει στον Κάτω κόσμο. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε με την κάθοδο του ομηρικού Οδυσσέα που διδαχθήκατε;

- Ανατρέχοντας στις κωμωδίες του Αριστοφάνη μπορείτε να εντοπίσετε περίπτωση κατάβασης στον Άδη; Ποιο πρόσωπο επιχείρησε κάτι τέτοιο, υπό ποιες συνθήκες και για ποιο σκοπό;

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- Το σχολικό βιβλίο σας: [Ομήρου Οδύσσεια-ΟΕΔΒ](#) και [Ομήρου Οδύσσεια-ΟΕΔΒ \(προηγούμενη έκδοση\)](#) βλ. [παράρτημα παράλληλων κειμένων](#). Μελετήστε τους στίχους της ραψωδίας λ όπως επίσης και τους στίχους της μικρής Νέκυιας (ω 1-202)
- [«Είδωλα καμώντων Για τη Νέκυια του Χρόνη Μπότσογλου»](#)
- [Αγαμέμνων-Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#)
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Η Αρχαία Ελληνική Τέχνη και η Ακτινοβολία της-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- [Εικόνες-Ελληνικός Πολιτισμός](#)
- [Κλασική Αγγειογραφία-Ελληνικός Πολιτισμός](#)
- [Harvard Art Museums](#)
- [Art Project](#)
- [WikiArt](#)
- Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστες, μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#)

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θεματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα

ευρήματα των ερευνών σας σε επόμενη διδακτική ώρα στην ολομέλεια της τάξης και θα τα αναρτήσετε στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ομάδα 5^η

Φύλλο Εργασίας: «Ευκλείης ή ακλεής θάνατος;»

Κατά τη σύντομη παραμονή του Οδυσσέα στον Άδη παρακολουθούμε να τον πλησιάζει και να έχει έναν ενδιαφέροντα διάλογο μαζί του ο ήρωας του ιλιαδικού έπους, ο Αχιλλέας. Ο λόγος του τελευταίου αποτελεί μια ποιητική κατάφαση της ζωής, ενώ απέχει αρκετά από προηγούμενους (λόγους του) στην «Ιλιάδα».

Αποστολή της ομάδας σας είναι να μελετήσει το περιεχόμενο του λόγου του Αχιλλέα, στο πρόσωπο του οποίου ενσαρκώνεται η έννοια του κλέους. Σκοπός σας, επίσης, είναι να δώσετε έμφαση στην έννοια αυτή, να διερευνήσετε τη σημασία της και να εντοπίσετε χαρακτηριστικά παραδείγματα ηρώων, τα οποία υπηρέτησαν μέχρι τέλους το ιδανικό αυτό. Στο τέλος της έρευνάς σας μπορείτε να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας σχετικά με τις αξίες και τις αντιλήψεις της εποχής για τον ένδοξο θάνατο, έτσι όπως εκφράστηκε από τους ήρωες της «Ιλιάδας» και της «Οδύσσειας».

Τα παρακάτω ερωτήματα-οδηγίες θα κατευθύνουν βοηθητικά την έρευνά σας:

- Μελετήστε τους στίχους της ραψωδίας λ, όπως, επίσης, και τους στίχους της μικρής Νέκυιας ω 1-202, εστιάζοντας στον λόγο του Αχιλλέα και τη συνομιλία του με τον Αγαμέμνονα. Βασιζόμενοι στα λεγόμενά τους και στην εικόνα που είχαν σχηματίσει για αυτούς (από τη μυθολογία) εντοπίζετε καινούρια στοιχεία στον χαρακτήρα τους;. Μπορείτε να τις αιτιολογήσετε;
- Ο Αχιλλέας αντιλαμβάνεται διαφορετικά την αξία της ζωής για τον εαυτό του, τώρα που βρίσκεται στον Άδη και διαφορετικά για τον πατέρα και τον γιο του, οι οποίοι ζουν πάνω στη γη. Να προσδιορίσετε αυτή τη διαφορά και να την κρίνετε. Για ποιες διακρίσεις του Νεοπτόλεμου χάριξε ο Αχιλλέας (βλ. λ 572-600). Τι απηχεί αυτό για την εποχή του ήρωα; Οι σημερινοί γονείς για ποιες διακρίσεις των παιδιών τους χαίρονται;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Συσχετίστε τους στίχους που παρατίθενται στα παράλληλα κείμενα του σχολικού βιβλίου σας με την άποψη που εκφράζει ο Αχιλλέας για τη ζωή στους στίχους λ 548-550.
- Με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών λεξικών διερευνήστε το περιεχόμενο της έννοιας του «κλέους» στην αρχαιότητα. Αναζητήστε χαρακτηριστικά παραδείγματα ηρώων που ενσάρκωναν αυτό το ηρωικό ιδανικό.
- Ξακουστό ηρωισμό επέδειξε στην «Ιλιάδα» ο Αίας. Όταν τον συναντά ο Οδυσσέας στον Άδη, αυτός πεισματικά σιωπά, αρνούμενος με αυτόν τον τρόπο να συμφιλιωθεί μαζί του. Ποια ήταν η αιτία της συγκεκριμένης στάσης του Αίαντα; Διερευνήστε και αφηγηθείτε περιληπτικά την προιστορία της διαμάχης Ποια άλλα λογοτεχνικά έργα πραγματεύονται ή αναφέρουν το μυθικό παράδειγμα του Αίαντα; Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του ήθους που τον διακρίνει; Σε ποιον κώδικα αξιών έμεινε πιστός ακόμη και μεταθανάτια ο Αίας; Πώς διαφαίνεται αυτό στον τρόπο με τον οποίο αντέδρασε στην αδικία που εισέπραξε;
- Μελετώντας τους επόμενους στίχους περιγράψτε ποιον θάνατο θεωρούσαν ευκλή και ποιον ακλεή στην αρχαιότητα. Παρατηρείτε διαφορές μεταξύ «Ιλιάδας» και «Οδύσσειας»; Τι δηλώνει αυτό για τον χαρακτήρα της «Οδύσσειας»; Αιτιολογήστε την απάντησή σας. (Σας δίνονται ενδεικτικά οι επόμενοι στίχοι: Η 87-91, Ι 412-416, Σ 98-126, Φ 281, Χ 304-305, α 237-243, ε 306-312, ω 30-34, ω 93-94).
- Εμπλουτίστε την εργασία σας με παραθέματα που σας έκαναν εντύπωση όπως και με οπτικό ή ακουστικό υλικό.

Πηγές από όπου μπορείτε να συλλέξετε τις ανάλογες πληροφορίες είναι:

- ο Το σχολικό βιβλίο σας: [Ομήρου Οδύσσεια-ΟΕΔΒ](#) και [Ομήρου Οδύσσεια-ΟΕΔΒ \(προηγούμενη έκδοση\)](#) βλ. [παράρτημα παράλληλων](#)

κειμένων. Μελετήστε τους στίχους της ραψωδίας λ όπως επίσης και τους στίχους της μικρής Νέκυιας (ω 1-202)

- [Ομήρου «Ιλιάδα»](#)
- [Λεξικό της αρχαίας ελληνικής-Liddell Scott \(απόδοση στα αγγλικά\)](#)
- [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας-Liddell-Scott](#)
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Αρχαϊκή Επική Ποίηση: Από την Ιλιάδα στην Οδύσσεια-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική - Πολιτισμός-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- [Αγαμέμνων-Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#)
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος - Πολιτική - Πολιτισμός](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- Το εγχειρίδιο της σειράς *Αρχαιογνωσία-Αρχαιογλωσσία*: [Η Αρχαία Ελληνική Τέχνη και η Ακτινοβολία της](#) στον ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.
- [Στίχοι - Ποιήματα - Μεταφράσεις](#)
- [Art Project](#)
- [WikiArt](#)
- [YouTube](#).
- Αναζήτηση στο διαδίκτυο με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά και χρήση μια μηχανής αναζήτησης.

Συμβουλές: αν έχετε οποιαδήποτε αρχαία ή νέα ελληνική λέξη άγνωστες, μπορείτε να συμβουλευθείτε ηλεκτρονικά ή έντυπα λεξικά. Προτείνονται τα λεξικά της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας: [Ηλεκτρονικά Λεξικά](#), [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας- Liddell-Scott](#).

Το τελικό προϊόν της εργασίας σας θα είναι μία παρουσίαση (μέγιστος χρόνος 8-10 λεπτά) του θέματός σας οποιασδήποτε μορφής (διαφάνειες, κινούμενες εικόνες, ήχοι κ.λ.π.) με οποιοδήποτε ανάλογο λογισμικό που θα επιλέξετε. Θα παρουσιάσετε τα ευρήματα των ερευνών σας σε επόμενη διδακτική ώρα στην ολομέλεια της τάξης και θα τα αναρτήσετε στη σελίδα του μαθήματος στην πλατφόρμα Moodle.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι μαθητές μπορούν να συγκροτήσουν μια θεατρική ομάδα και να αναλάβουν να γράψουν εμπνεόμενοι από τα επεισόδια της συγκεκριμένης ραψωδίας ένα θεατρικό κείμενο. Για την ομαλή και επιτυχή δραματοποίηση του έργου τους καθένας/καθεμία από αυτούς θα αναλάβει έναν διακριτό ρόλο: συγγραφή θεατρικού κειμένου, ηθοποιία, διδασκαλία ηθοποιών, χορογραφία, σκηνογραφία, μουσική επιμέλεια, φωτισμοί, προώθηση της παράστασης (ανακοινώσεις, προσκλήσεις, εξασφάλιση οικονομικής ενίσχυσης), εύρεση χώρου και επιλογή χρόνου για την παράσταση.

Μια άλλη εναλλακτική δημιουργική πρόταση αποτελεί το λεύκωμα (σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή). Οι μαθητές σε αυτό θα καταχωρίσουν πληροφορίες για τις μορφές που συνάντησαν στην ενότητα αυτή. Θα φροντίσουν να συμπεριλάβουν και σχετικό οπτικό (ή ακουστικό) υλικό. Σε περίπτωση που δεν μπορέσουν να βρουν σχετικό υλικό, μπορούν να το αναπληρώσουν με δικές τους ζωγραφικές ή άλλες εικαστικές εμπνεύσεις.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε σε ένα τμήμα της Α΄ Γυμνασίου του 2^{ου} Γυμνασίου του Κολλεγίου Ανατόλια. Η πλειονότητα των μαθητών του συγκεκριμένου τμήματος δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κόσμο του έπους, σε αντίθεση με το γλωσσικό μάθημα των αρχαίων ελληνικών, στο οποίο μια μερίδα μαθητών δυσκολεύεται, αφού για πρώτη φορά έρχεται σε επαφή με αυτό. Στην εφαρμογή του σεναρίου λειτούργησε, επίσης, πολύ θετικά η μεγάλη εξοικείωσή τους με την τεχνολογία. Οι περισσότεροι μάλιστα απόρησαν για το πώς μπορούν να εφαρμοστούν οι νέες τεχνολογίες στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών. Από την άλλη, αξίζει να σημειωθεί η συνεργατική διάθεσή τους αλλά και η προθυμία τους να εμπλακούν σε δραστηριότητες που απαιτούσαν διερεύνηση, κάτι το οποίο διευκόλυνε την αποδοτική εφαρμογή του σεναρίου. Η έννοια της διακειμενικότητας μεταξύ των έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, με την οποία ήρθαν για πρώτη φορά σε

επαφή, τους κέντρισε το ενδιαφέρον και τους βοήθησε να συνειδητοποιήσουν την επίδραση των ομηρικών επών μέχρι σήμερα.

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου στην τάξη οι μαθητές συνεργάστηκαν κατά γενική ομολογία αρμονικά για την ολοκλήρωση των εργασιών που τους ανατέθηκαν με βάση τα Φύλλα Εργασίας. Μεμονωμένες περιπτώσεις μαθητών, παρότι είχαν μεγάλη εξοικείωση με τους υπολογιστές αντιμετώπισαν το σενάριο ως μια ακόμη αγγαρεία και απέφυγαν να εμπλακούν ενεργά στην ομάδα. Χρειάστηκε η κινητοποίηση των άλλων μελών της ομάδας και η ανάθεση από μέρος μου ενός ρόλου.

Η ομάδα των Φιλολόγων αντιμετώπισε κάποιες δυσκολίες κατά την ηλεκτρονική αναζήτηση στα λεξικά, αλλά γρήγορα δόθηκαν σαφείς οδηγίες για τον τρόπο εργασίας. Ίσως κάποια Φύλλα Εργασίας (πχ. Ο Τειρεσίας και η μαντική) να έπρεπε να δοθούν σε δύο ομάδες, γιατί υπήρξε χρονική καθυστέρηση κατά τη διαδικασία συλλογής του προς παρουσίαση υλικού. Οι μαθητές κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις προηγούμενες γνώσεις τους για τις περιπέτειες του Οδυσσέα κατά την επιστροφή του στην Ιθάκη και να εντυπώσουν σε σημαντικά ζητήματα αντίληψης και κοσμοθεωρίας του ομηρικού κόσμου (πχ. ταφικά έθιμα, αντιλήψεις για το κλέος). Η ομάδα που ασχολήθηκε με τη μορφή του Ελπήνορα δυσκολεύτηκε να συλλάβει τη διακειμενική παρουσία του ήρωα στην αρχαία και σύγχρονη λογοτεχνία, κάτι το οποίο οφείλεται στην έλλειψη εξοικείωσης στην τάξη αυτή με τέτοια θέματα. Οι μαθητές, όμως, που ασχολήθηκαν με τις μορφές του μύθου, όπως αυτές παρελαύνουν στους ομηρικούς στίχους δήλωσαν ιδιαίτερα γοητευμένοι από τον κόσμο αυτό. Στην τελική φάση του σεναρίου οι μαθητές αφού επέλεξαν ένα όνομα για την ομάδα τους, αντλώντας τον από τη *Νέκυια* συμμετείχαν με πιο χαλαρή διάθεση σε ένα παιχνίδι γνώσεων μέσα από το οποίο ανακεφαλαίωσαν τις γνώσεις τους αλλά και καλλιέργησαν ως ένα βαθμό το ομαδικό πνεύμα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds), *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge, 2000.

Heubeck, A. κ.ά. (επιμ.). 2004-2005. *Ομήρου Οδύσσεια*. Κείμενο και ερμηνευτικό υπόμνημα, 3 τόμ., επιμ. Α. Ρεγκάκος. Αθήνα: Παπαδήμας [1ος τόμ., ραψ. Α-Θ: West, S. -Heubeck, A. & J. B. Hainsworth. Μτφρ. Μ. Καίσαρ. 2ος τόμ., ραψ. Ι-Π: Heubeck, A. & Α. Hoekstra. Μτφρ. Ρ. Χαμέτη. 3ος τόμ., ραψ. Ρ-Ω: Russo, J. - Fernández-Galiano, M. & Α. Heubeck. Μτφρ. Φ. Φιλίππου].

Hölscher, U. 2007. *Οδύσσεια. Ένα έπος ανάμεσα στο παραμύθι και το μυθιστόρημα*. Μτφρ. Α. Στασινοπούλου-Σκιαδά. Αθήνα: Καρδαμίτσα.

Ιακώβ, Δ. Ι. - Καζάζης, Ι. Ν. & Α. Ρεγκάκος, (επιμ.). 1999. *Επιστροφή στην Οδύσσεια. Δέκα κλασικές μελέτες*. Θεσσαλονίκη, Βάνιας.

Κακριδής, Φ. Ι. (επιμ.). 2002. *Στα χνάρια του Οδυσσέα. Ταξιδεύοντας στο μύθο και την πραγματικότητα*, Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία ελληνική γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη)

http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/grammatologia/index.html

Κομνηνού-Κακριδή, Ό. 1954. *Όμηρος. Ιλιάδα*. Αρχαίο κείμενο - εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια, 3 τόμ.. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της*

νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion_-_glossa_deuterothmia_ekpaideuse..pdf

Κουτσογιάννης, Δ.. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

[14/08/2014]

Kron, F. W. & A. Σοφός, *Διδακτική των Μέσων: Νέα Μέσα στο πλαίσιο Διδακτικών και Μαθησιακών Διαδικασιών*. Μτφρ. Ε. Νούσια & Ε. Γεμενετζή. Αθήνα: Gutenberg, 2007.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. ¹1973. *Αναζήτηση και νόστος του Οδυσσέα. Η διαλεκτική της Οδύσσειας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. , 2005. *Επιλεγόμενα στην ομηρική Οδύσεια*. Αθήνα: Κέδρος.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2006. *Ομήρου Οδύσεια*. Μετάφραση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη].

Lefkowitz, M. 2005. *Θνητοί και αθάνατοι. Οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων και ο ρόλος τους στη ζωή των ανθρώπων*. Μτφρ. Α. Μελίστα. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ρεγκάκος, Α. 2006. *Το χαμόγελο του Αχιλλέα. Θέματα αφήγησης και ποιητικής στα ομηρικά έπη*. Αθήνα: Πατάκης.

Schadewaldt, W. 1980-1982. *Από τον κόσμο και το έργο του Ομήρου*. 2 τόμ..Μτφρ. Φ. Κακριδής. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Vernant, J.-P. 2000. *Μύθος και θρησκεία στην αρχαία Ελλάδα*. Μτφρ. Μ. Ι. Γιόση. Αθήνα: Σμίλη.

Vernant, J.-P. 2003. «Ο "καλός θάνατος" του Αχιλλέα». Στο *Ανάμεσα στον μύθο και την πολιτική*. Μτφρ. Μ. Ι. Γιόση. Αθήνα:Σμίλη, 553-562

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

Walter-Καρύδη, Ε. 1995. «Γέρας θανόντων. Η τιμήση των νεκρών στα ομηρικά έπη και στην πρόιμη Αθήνα». Στο *Ευχήν Οδυσσεί*. Από τα Πρακτικά του Ζ' Συνεδρίου για την Οδύσσεια (3-8 Σεπτεμβρίου 1993). Επιμ. Μ. Παΐζη-Αποστολοπούλου, 159-178. Ιθάκη: Κέντρο Οδυσσειακών Σπουδών.